

آیا مذاکرات در راه است؟

گوروش احمدی

دیپلمات پیشین

هفته گذشته شاهد دو تحول مهم درباره موضوعاتی بودیم که به‌ناچار در ماه‌های آتی باید در دستور کار ایران قرار گیرد؛ یکی از این دو تحول مصاحبه آقای علی لاریجانی با سایت رهبری و دیگری قطع‌نامه آژانس بود. درباره این دو تحول و موارد مربوطه نکاتی به شرح زیر ذکر می‌شود:

۱- قطع‌نامه جدید شورای حکام آژانس در ادامه سه قطع‌نامه پیشین همین شورا و با محتوایی کم‌وبیش مشابه صادر شد. تاریخ صدور نخستین قطع‌نامه ژوئن ۲۰۲۰ (خرداد ۹۹) بود. ویژگی قطع‌نامه جدید این است که در ادامه فعالیت جدیدی است که سه کشور اروپایی از نوامبر ۲۰۲۳ با هدف زمینه‌سازی برای فعال‌کردن مکانیسم ماشه شروع کرده‌اند. این سه کشور این زمینه‌سازی را از نوامبر ۲۰۲۳ و ژوئن ۲۰۲۴ با ارسال دو نامه به رئیس شورای امنیت درباره آنچه گسترش غنی‌سازی در ایران نامیده بودند، شروع کرده و در آنها درباره انقضای قطع‌نامه ۲۲۳۱ در ۱۸ اکتبر ۲۰۲۵ (۲۶ مهر ۴۰۴) اظهار نگرانی کرده بودند. با فرض اینکه برای فعال‌شدن مکانیسم ماشه نیاز به زمینه‌ای مساعد در شورای امنیت وجود دارد، آن دو نامه و این قطع‌نامه می‌تواند برای آنها کمک‌رسان باشد.
مختل است که این سه کشور بر مبنای «گزارش جامع» درخواستی از آژانس، در نشست بعدی بانی قطع‌نامه دیگری شوند و آن زمان یا در نشست خرداد موضوع را به شورای امنیت ارجاع دهند. اما این ارجاع را در شورای امنیت مبنای کار قرار نخواهند داد؛ چراکه دراین‌صورت حق وتوی چین و روسیه می‌تواند مشکل‌ساز شود. آنها از زمینه سیاسی مناسبی که به‌این‌ترتیب انتظار دارند در شورای امنیت ایجاد شود، برای فعال‌کردن اسنپک که مانع حق وتو را پیش‌رو نخواهد داشت، برای اعاده قطع‌نامه‌های قبلی علیه ایران استفاده خواهند کرد.

۲- در چنین شرایطی و با توجه به بازگشت ترامپ به کار در اول بهمن مهم‌ترین سؤال این است که ایران چه خواهد کرد. آقای لاریجانی که سمت رسمی مشاور رهبری را دارد، در مصاحبه‌ای که در سایت رهبری منتشر شده، ضمن تأکید بر اینکه «برجام وحی منزل نیست»، پیشنهاد «مذاکره جدید» و «توافق جدید» را داده است. پیشنهاد مذاکره اگرچه گریزناپذیر است، اما مجموع گفته‌های مقامات در چند هفته گذشته حاکی از نوعی بلاتکلیفی و ناهماهنگی است. روشن نیست که نقش آقای لاریجانی در این قضیه چیست. آیا قرار است ایشان متکفل این قضایا شود و آیا ایشان و دولت و وزارت خارجه با هم هماهنگ هستند؟ نائیا این سخنان آقای لاریجانی در حالی است که مقامات وزارت خارجه تاکنون بر آن بوده‌اند که صبر می‌کنیم تا ببینیم برنامه ترامپ چیست و سپس واکنش نشان می‌دهیم. سخنان ضدونقیض مقامات وزارت خارجه درباره روند مذاکره با آمریکا در مسقط، تمرکز بر مدیریت تنش و نه حل مشکلات و ایجاد ابهام درباره مذاکرات آتی در ژنو نیز حاکی از نوعی بلاتکلیفی است. سخنان سخنگوی وزارت خارجه درباره مذاکره با سه کشور اروپایی در ژنو «راجع به لبنان و فلسطین و مسئله هسته‌ای» حاکی از این است که هنوز اراده سیاسی لازم شکل نگرفته است. روشن است که مذاکرات ژنو راجع به مسائل ایران و غرب خواهد بود و بعید است نمایندگان آن سه کشور مأموریتی برای مذاکره با ایران در ژنو درباره لبنان و فلسطین داشته باشند.

۳- مشکل دیگر سخنان آقای لاریجانی این است که ایشان با گفتن اینکه «برجام وحی منزل نیست» و صحبت از «توافق جدید»، فاتحه برجام را خوانده است. این موضع درستی نیست. برجام توافق ارزشمندی است. امکان ندارد ایران بتواند به توافقی بهتر از برجام با آمریکا دست یابد. درست است که این توافق از حوادث عقب مانده و غنی‌سازی ایران و تحریم‌های آمریکا آن را فعلا بلااستفاده گذاشته و نیز دو سرفصل آن به سود ایران سپری شده و یک سرفصل باقی‌مانده (انقضای قطع‌نامه ۲۲۳۱) نیز به سود ایران اما غیرعملی است، اما اولاً این ما نیستیم که باید مرگ برجام را یعنی مرگ توافقی را که به سود ما است، اعلام کنیم. قاعدتا طرف مقابل باید چنین خواسته‌ای را مطرح کند و در ازای آن امتیاز بدهد.

سه‌شنبه ۶ آذر ۱۴۰۳
۲۴ جمادی‌الاول ۱۴۴۶
۲۶ نوامبر ۲۰۲۴
سال بیست‌ویکم
شماره ۴۹۸۵
۲۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

روزنامه

در «شرق» امروز می‌خوانید: کمک‌هزینه تأمین لوازم بهداشتی به چه کسانی پرداخت می‌شود؟ • عارف با انتقاد از بی‌انصافی‌های صورت‌گرفته علیه دولت؛ «آگاهانه» سکوت کرده‌ایم

ضد و نقیض‌های لایحه حجاب

وحیده کریمی: معاون حقوقی ریاست‌جمهوری درباره سرنوشت لایحه حجاب و عفاف گفته است: «قانون عفاف و حجاب با وجود اینکه نگاشته شده؛ اما در حالت تعلیق قرار گرفته است». این در حالی است که در چند روز گذشته نمایندگان جریان تندرو در مجلس از ابلاغ این قانون در آینده نزدیک خبر داده و به بازخواست رئیس مجلس پرداخته‌اند. دولت چهاردهم با شعار خروج مسئله حجاب از ذیل نگاه امنیتی و برخورد فرهنگی با این چالش کار خود را آغاز کرد و در همین راستا هم شاهد کم‌رنگ‌شدن حضور ماشین‌های گشت ارشاد در خیابان‌ها هستیم، هرچند اعضای جریان رادیکال که در مقابل دولت قرار دارند و در سه سال گذشته توانسته بودند این مسئله فرهنگی را به یک مسئله جدی امنیتی تبدیل کنند همچنان بسر مواضع خود اصرار دارند و حتی با اعلام نتایج انتخابات

وحیده کریمی، معاون حقوقی ریاست‌جمهوری، در جریان نشست خبری با خبرنگاران، ۲۲ آذر ۱۴۰۳.

اصلاحات ساختاری و تغییر نگرش در سیاست خارجی برخی کشورهای آسیایی را به سمت رشد اقتصادی بالا در کوتاه‌مدت سوق داد

معجزه مالزی

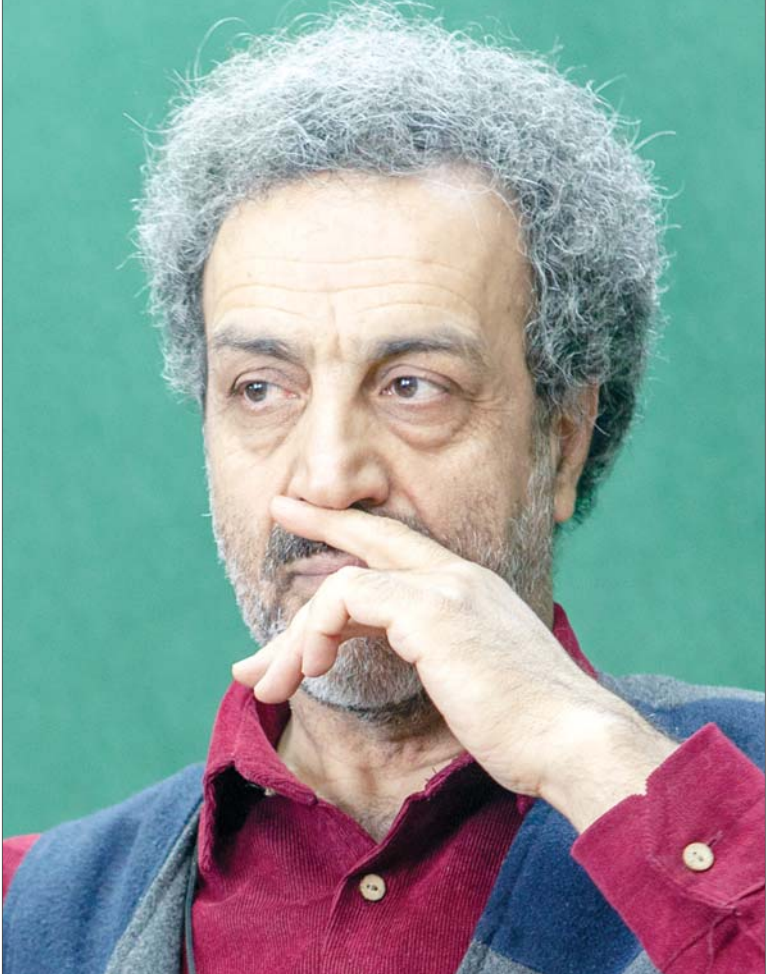
صفحه ۴

یادداشت

شرق

گفت‌وگوی احمد غلامی با محسن رنائی

سکوت‌های تاریخی

این گفت‌وگو را در صفحه ۴ بخوانید.عکس: علی‌اکبر شوق

رهبر انقلاب در دیدار هزاران نفر از قشرهای مختلف بسیجی تبیین کردند:

تفکر بسیجی؛

بن‌بست‌شکن و نقطه

مقابل تحقیر ملی

۲

برگزیده‌ها

«شرق» از سفر عراقچی به پرتغال گزارش می‌دهد

اولین سفر به اروپا

پیروزی ترامپ و اثرات آن بر اقلیم کردستان عراق

۵ اقدام پر دردسر رستمی برای تغییر تابعیت

زخم بالکان بر گونه کیانوش

۹

گفت‌وگو با احمد مرشدلو

به بهانه نمایش آثارش در نگارخانه هور

توانستیم از قابلیت‌های خود استفاده کنیم

۱۱

واکاوای احتمال حمله اسرائیل به عراق

در گفت‌وگو با قاسم مجبلی

تهران و منازعه سه‌وجهی بغداد- تل آویو- واشنگتن

۳

یادداشت

اهمیت آمادگی در برابر زلزله برای توان‌یابان

یادداشتی از مهدی زارع

۱۲

یادداشت

کشمکش جراحان و فیزیوتراپ‌ها؟

حسین حقگو

کارشناس اقتصادی

نهادهای موزاری یکی از معضلات نظام حکمرانی در ایران است. درحال حاضر تعداد زیادی خبرگزاری رسمی و غیررسمی در کشور مشغول به کار هستند که مستقیم و غیرمستقیم از بودجه دولتی تغذیه می‌شوند. صدواسیمای جمهوری اسلامی یکی از نهادهای حاکمیتی است که با وجود داشتن درآمدهای هنگفت از تبلیغات، به بودجه دولت وابسته است. بودجه این نهاد در طول سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ سه برابر شد و از هشت همت در سال ۱۴۰۲ به ۲۴ همت در سال ۱۴۰۳ افزایش یافت. صدواسیمو مؤسسات وابسته‌ای دارد؛ به طور مثال روزنامه جام جم و سایت آن و خبرگزاری صدواسیمو و دانشگاه صدواسیمو، که قطعا بودجه‌های درخور توجهی دارند. در شرایط دشوار کنونی حذف این مؤسسات می‌تواند به کاهش کسری بودجه کمک کند، بدون اینکه مشکل عمده‌ای را به وجود بیاورد. برخی از وزارتخانه‌ها و نهادهای دولتی و شبه‌دولتی، دانشگاه‌ها و دانشکده‌هایی تأسیس کرده‌اند یا روزنامه‌های متعددی منتشر می‌کنند که به طور مستقیم و غیرمستقیم از بودجه دولت اترزاق می‌کنند و بدون حمایت مالی مستقیم و غیرمستقیم دولت خیلی زود از درمی‌آیند، بنابراین برای کاهش هزینه‌ها و مهار کسری بودجه، ایجاد تحول در ساختارهای حاکمیتی ضروری است. شاید گفته شود که هزینه‌های نهادها و مؤسسات متعدد اقتصادی، سیاسی و فرهنگی دولتی و شبه‌دولتی، در مقابل یارانه‌های آشکار و پنهان انرژی مقدیر ناچیزی هستند، ولی از قدیم گفته‌اند یک سوزن به خودت بزین و یک جوال‌دوز به مردم.

۳۳
ادامه‌در صفحه ۴
۲

یادداشت

حق وتو وتداوم یک انزوا

حمیدرضا کبریور*

در یکی از آخرین تلاش‌های جامعه جهانی برای توقف بحران در غزه و لبنان، ایالات متحده پیش‌نویس قطع‌نامه شورای امنیت را در امتداد سایر قطع‌نامه‌های این چنینی وتو کرد تا این روند همچنان ادامه داشته باشد. از ابتدای تشکیل سازمان ملل و نقش بی‌بدیلی که برای ارکان آن به‌ویژه شورای امنیت در راستای تثبیت و توسعه صلح قرار دادند، سابقه نداشته است که این قدر این نهاد سترگ بین‌المللی به حاشیه رفته و نقش آن کم‌رنگ شده باشد. بی‌گمان همه ارکان سازمان ملل در جهت دستیابی و تثبیت صلح و ثبات بین‌المللی مسئولیت دارند؛ به‌ویژه مجمع عمومی که خاستگاه اراده عمومی دولت‌هاست. این امر در فصل چهارم و مواد ۱۰ و ۱۱ منشور سازمان ملل قید شده است. اما مسئولیت مستقیم و اولیه صلح و امنیت بین‌المللی طبق ماده ۲۴ منشور ملل متحد، به شورای امنیت سپرده شده است. در این میان، حق وتو منبعث از بند ۳ ماده ۲۷ منشور قرار دارد که مقرر می‌کند همه تصمیمات ماهوی شورا باید با رأی موافق اعضای دائم اتخاذ شود.
بااین‌حال، ۳۲۰ بار استفاده از آن، سؤال‌های بسیاری را درخصوص اینکه شورای امنیت آیا توانسته است صلح و امنیت بین‌المللی را که طبق منشور از تکالیف آن رکن رکن سازمان ملل است، تأمین کند یا خیر، به وجود آورده است. اگر تا قبل از فروپاشی جهان دوقطبی، شوری پیشتاز استفاده از حق وتو بود، اما از اوایل دهه ۷۰ و بعدتر با ترسیم و تثبیت جهان تک‌قطبی و تکیه بر دکترین نگرویونته (Negroponte Doctrine)، آمریکا به‌طور پیوسته و ممتد از این به قول خودشان نوآوری، نهایت استفاده را برده است. این روند از سال ۲۰۱۰ تا ابتدای ۲۰۲۰ و با توجه به بحران‌های سوریه و اوکراین، موجب فزونی استفاده از حق وتو توسط روسیه و چین شد. البته با شروع بحران غزه، بار دیگر ایالات متحده پیشتاز استفاده از این حق شد. بنابراین در کش‌وقوس دو ابربحران جهانی که یکی مسئله فلسطین است و از سال ۱۹۴۷ تا به امروز ادامه دارد و دیگری مورد اوکراین است که بحرانی نوظهور است، روسیه و ایالات متحده با استفاده ممتد از حق وتو در جهت تأمین منافع خود کام برداشته‌اند؛ درحالی‌که این تأمین منافع دقیقاً در تقابل با مصلحت جامعه جهانی و خیر عمومی بوده است. هرچند در گذشته و در ابتدای شکل‌گیری سازمان ملل، استفاده بی‌رویه شوروی باعث مشکلاتی شد، اما فضای آن روز جامعه بین‌المللی به کل متفاوت از امروز است؛ چراکه مسائل و معضلات جهان امروز بیش از

♦ **دکترای حقوق بین‌الملل عمومی، پژوهشگر مرکز مطالعات استراتژیک خاورمیانه**

۳۳
ادامه‌در صفحه ۴
۲